

DOROTA KOMOROWSKA¹

WPŁYW WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ NA ROZWÓJ ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO W POLSCE

Abstrakt. W krajach Unii Europejskiej podaż produktów ekologicznych nie pokrywa zapotrzebowania, dlatego importuje się żywność ekologiczną spoza Unii. Rosnące wsparcie działań prośrodowiskowych w obszarze rolnictwa stwarza perspektywę rozwoju produkcji ekologicznej w Polsce. Instrumentem realizacji polityki rolnej UE w tym zakresie jest Program Rolnośrodowiskowy, w którego ramach wprowadzono płatności wspierające rozwój rolnictwa ekologicznego.

Słowa kluczowe: obszary wiejskie, rozwój zrównoważony, rolnictwo ekologiczne

WPROWADZENIE

Jednolity rynek europejski, z ustalonymi standardami dotyczącymi bezpieczeństwa żywnościowego, uwzględnia troskę konsumenta o to bezpieczeństwo. Pobudzanie konkurencyjności rolnictwa w ramach wspólnej polityki rolnej zmierza do poprawy jakości produktów i procesów produkcyjnych, a także respektuje potrzeby środowiska naturalnego. Osiągnięto już wiele w zakresie ograniczenia negatywnych konsekwencji działalności rolniczej dla środowiska, natomiast otwarta pozostaje kwestia pełniejszego wykorzystania potencjału europejskiego rolnictwa w procesie przeciwdziałania globalnym wyzwaniom środowiskowym. W odpowiedzi na oczekiwania społeczne prawodawstwo wspólnotowe, w tym WPR, nałożyło w ostatnich latach na rolników bardzo wysokie wymagania w zakresie środowiskowym, dobrostanu zwierząt i bezpieczeństwa żywnościowego. Zapewniają one poprawę oddziaływania rolnictwa na środowisko naturalne, a także jakość produktów i surowców żywnościowych.

¹ Autorka jest pracownikiem naukowym Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie (e-mail: dorota_komorowska@sggw.pl).

W ramach realizacji przyjętego kierunku polityki rolnej Unii Europejskiej ma miejsce rosnące wsparcie działań prośrodowiskowych w obszarze rolnictwa. Jedną z jego form jest wspieranie rozwoju produkcji rolniczej metodami ekologicznymi. Instrumentem realizacji polityki rolnej Unii w tym zakresie jest Program Rolnośrodowiskowy, w którego ramach wprowadzono płatności wspierające rozwój rolnictwa ekologicznego.

Ekologiczne metody produkcji rolnej wpisują się w koncepcję rozwoju zrównoważonego, która zakłada spójność pomiędzy celami ekonomicznymi, środowiskowymi i społecznymi. Dzięki uprawie bez stosowania chemii rolnej i stałej kontroli procesu produkcyjnego rolnictwo ekologiczne gwarantuje wysoką jakość produktów i ochronę zasobów naturalnych [Komorowska 2008]. Kontrola procesu produkcji na wszystkich etapach wytwarzania i przetwarzania produktów ekologicznych zapewnia określoną ich jakość, dlatego żywność ekologiczna cieszy się zaufaniem i uznaniem konsumentów, co potwierdza rosnący popyt na produkty ekologiczne.

Rosnące zapotrzebowanie na produkty ekologiczne powoduje rozwój rynku żywności ekologicznej, odnotowany przede wszystkim w krajach wysoko rozwiniętych, skoncentrowany głównie w Stanach Zjednoczonych i Unii Europejskiej [Łuczka-Bakuła 2005]. W krajach UE, pomimo stosowania wsparcia finansowego dla rolnictwa ekologicznego, podaż nie pokrywa zapotrzebowania, dlatego importuje się żywność tego typu spoza Unii (zboże, mięso, mleko i jego przetwory, warzywa, owoce, soki oraz produkty tropikalne). Taka sytuacja stwarza perspektywę rozwoju produkcji ekologicznej w Polsce, zwłaszcza wobec rosnącego wsparcia działań prośrodowiskowych w obszarze rolnictwa.

CEL I METODYKA BADAŃ

Celem opracowania jest wykazanie wpływu wspólnej polityki rolnej na rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce. Realizacji postawionego celu badawczego posłużyła analiza ustawodawstwa, dotyczącego produkcji ekologicznej w Unii Europejskiej i w Polsce oraz wybranych wyników badań z zakresu rolnictwa ekologicznego, przeprowadzonych przez GUS, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy oraz Inspekcję Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

WSPARCIE ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO W POLSCE

Reforma wspólnej polityki rolnej krajów UE z 2003 roku kładzie nacisk na rozwój obszarów wiejskich, a Program Rolnośrodowiskowy² odgrywa szczególne znaczenie w założeniach tej reformy. Celem tego programu jest produkcja rolnicza w warunkach zaostrzonych norm ochrony środowiska,

² Program Rolnośrodowiskowy jest instrumentem realizacji polityki rolnej UE respektującej cele środowiskowe. W ramach Programu wprowadzono płatności za świadczenie usług na rzecz zachowania dobrego stanu środowiska i minimalizacji negatywnych efektów działalności rolniczej.

w tym produkcja ekologiczna. Jest on instrumentem realizacji polityki rolnej UE, a w jego ramach wprowadzono płatności za świadczenie usług na rzecz zachowania dobrego stanu środowiska i minimalizacji negatywnych efektów działalności rolniczej, w tym wytwarzania produkcji rolniczej metodami ekologicznymi.

W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2007–2013 rolnicy produkujący metodami ekologicznymi mogą korzystać z płatności dla ogółu producentów rolnych oraz Programu Rolnośrodowiskowego (oś 2. PROW).

Powszechnie dostępna płatność dla wszystkich rolników to jednolita płatność obszarowa oraz dopłaty uzupełniające do grup roślin: zboża, roślin będących surowcem do produkcji biopaliw i energii cieplnej bądź elektrycznej oraz do powierzchni paszowej powiązanej z chowem zwierząt (bydło, owce, kozy) i do produkcji wołowiny i baraniny.

Rolnicy produkujący metodami ekologicznymi mogą korzystać z dopłat dla pakietów Programu Rolnośrodowiskowego. W ramach Programu Rolnośrodowiskowego jest dostępnych 9 pakietów:

Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone

Pakiet 2. Rolnictwo ekologiczne

Pakiet 3. Ekstensywne trwałe użytki zielone

Pakiet 4. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000

Pakiet 5. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000

Pakiet 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie

Pakiet 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie

Pakiet 8. Ochrona gleb i wód

Pakiet 9. Strefy buforowe

Wsparcie finansowe dla gospodarstw ekologicznych stanowią przede wszystkim dopłaty do powierzchni upraw ekologicznych w ramach pakietu Rolnictwo ekologiczne. W gospodarstwach mogą być także realizowane inne pakiety, oprócz Rolnictwa zrównoważonego oraz Ochrony gleb i wód. Aby uzyskać dopłaty w ramach Programu Rolnośrodowiskowego, rolnik zobowiązany jest złożyć wniosek do Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa wraz z zaświadczeniem o posiadaniu statusu gospodarstwa w systemie produkcji ekologicznej (przyjętego do kontroli, w okresie przestawiania się na produkcję ekologiczną lub z certyfikatem produkcji ekologicznej). Ponadto rolnik jest zobowiązany do sporządzenia 5-letniego planu rolnośrodowiskowego dla swojego gospodarstwa.

Pakiet 2. Rolnictwo ekologiczne zawiera 12 wariantów różnicujących uprawy na: z certyfikatem i bez certyfikatu, czyli w trakcie przestawiania się na ekologiczne metody wytwarzania. Wysokość kwot dopłat dla poszczególnych wariantów pakietu Rolnictwo ekologiczne przedstawiono w tabeli 1.

TABELA 1. Kwoty dopłat dla poszczególnych wariantów pakietu Rolnictwo ekologiczne

Warianty pakietu 2. Rolnictwo ekologiczne	Wysokość dopłat [zł/ha]
2.1. Uprawy rolnicze (z certyfikatem)	790
2.2. Uprawy rolnicze (w okresie przestawiania się)	840
2.3. Trwałe użytki zielone (z certyfikatem)	260
2.4. Trwałe użytki zielone (w okresie przestawiania się)	330
2.5. Uprawy warzywne (z certyfikatem)	1300
2.6. Uprawy warzywne (w okresie przestawiania się)	1550
2.7. Uprawy zielarskie (z certyfikatem)	1050
2.8. Uprawy zielarskie (w okresie przestawiania się)	1150
2.9. Uprawy sadownicze i jagodowe (z certyfikatem)	1540
2.10. Uprawy sadownicze i jagodowe (w okresie przestawiania się)	1800
2.11. Pozostałe uprawy sadownicze i jagodowe (z certyfikatem)	650
2.12. Pozostałe uprawy sadownicze i jagodowe (w okresie przestawiania się)	800

Źródło: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013.

Rolnicy produkujący metodami ekologicznymi mogą korzystać także ze wsparcia finansowego w ramach osi priorytetowych PROW, to jest wsparcia działań osi 1, które przysługuje rolnikom z tytułu uczestnictwa w systemach jakości żywności, w działaniach informacyjnych i promocyjnych, w działaniu ułatwiającym start młodym rolnikom, w modernizacji gospodarstw rolnych oraz w korzystaniu z doradztwa rolniczego.

Udział producentów rolnych w systemach jakości żywności ma umożliwić im osiąganie wyższych dochodów z tytułu produkcji żywności wysokiej jakości, ale w mniejszej ilości i przy zachowaniu dobrego stanu środowiska. Płatność jest udzielana przez okres 5 lat. Dla rolnictwa ekologicznego, włączonego do unijnych systemów jakości żywności, wynosi 996 zł (255,1 euro) na rok przez 5 lat.

Dotacje finansowe w ramach działań informacyjnych i promocyjnych są kierowane do grup producentów realizujących programy informacyjne i promocyjne na rynku krajowym. Celem działań jest zwrócenie uwagi konsumentów i producentów na istnienie systemów wytwarzania i kontroli produktów rolnych o wysokiej jakości, co ma przyczynić się do rozwoju popytu na te produkty. Zorganizowana grupa producentów może uzyskać wsparcie finansowe w postaci refundacji do 70% poniesionych w tym zakresie kosztów.

Ułatwienie startu młodym rolnikom to działanie dostępne dla rolników, którzy nie ukończyli 40 roku życia i po raz pierwszy rozpoczynają samodzielne prowadzenie gospodarstwa rolnego. Mogą uzyskać jednorazową premię w wysokości 50 tys. zł (12 808 euro). Wymaganym kryterium jest między innymi zaangażowanie co najmniej 70% tej kwoty w rozwój gospodarstwa rolnego. Warunkiem otrzymania pomocy jest także konieczność prowadzenia gospodarstwa przez minimum 5 lat od daty pozyskania subwencji.

W ramach działania: modernizacja gospodarstw rolnych, rolnicy mogą pozyskać środki finansowe w wysokości do 300 tys. zł na gospodarstwo na cele inwestycyjne w gospodarstwach, takie jak: poprawa wyników ekonomicznych,

ochrona środowiska, poprawa warunków pracy, higieny produkcji, warunków utrzymania zwierząt.

Konieczność korzystania z usług doradczych, zwłaszcza przez użytkowników gospodarstw ekologicznych, generuje koszty doradztwa, które mogą być rekompensowane w wysokości do 80% poniesionych kosztów i maksymalnie do 1500 euro na gospodarstwo w okresie 5 lat. Koszty usług doradczych są określone w katalogu usług doradczych, natomiast warunkiem otrzymania rekompensaty jest zawarcie umowy między rolnikiem a podmiotem świadczącym usługi.

ROZWÓJ ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO W POLSCE

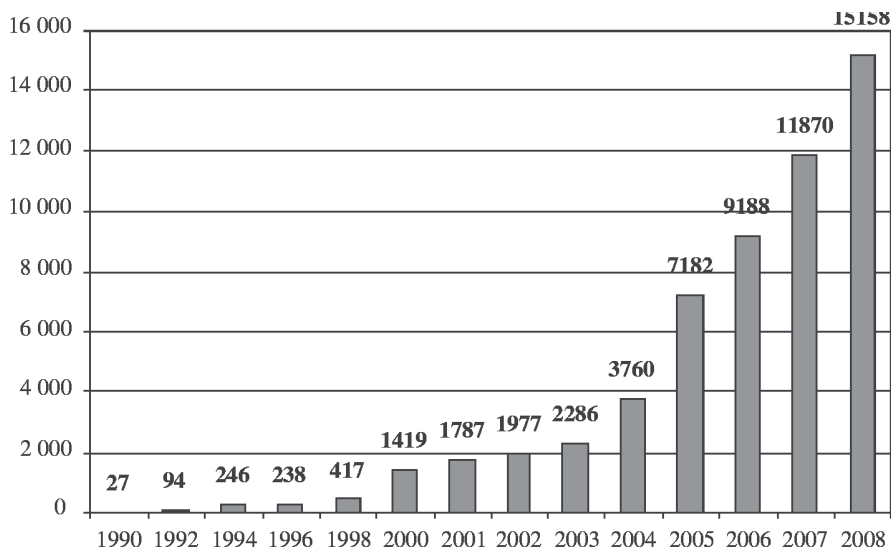
Pierwsze uregulowania prawne statusu rolnictwa ekologicznego w Polsce stanowiła ustawa o rolnictwie ekologicznym z 16 marca 2001 roku (Dz.U. nr 38, poz. 452), regulująca warunki prowadzenia produkcji i przetwórstwa metodami ekologicznymi, określająca system kontroli i certyfikacji gospodarstw oraz obrót produktami i ich znakowanie. Jej przepisy były zgodne z regulacjami prawnymi UE oraz wytycznymi IFOAM, a jej wprowadzenie przyczyniło się do wzrostu liczby gospodarstw ekologicznych w kraju.

Z dniem uzyskania członkostwa Polski w UE weszła w życie ustawa o rolnictwie ekologicznym z dnia 20 kwietnia 2004 roku, dostosowująca krajowy system prawny do unijnego. Obecnie nadrzędnym aktem prawnym wobec prawa krajowego jest Rozporządzenie Rady nr 2092/91/EWG z 24 czerwca 1991 roku z późniejszymi zmianami, które reguluje warunki produkcji, przetwórstwa, systemu kontroli i dystrybucji żywności ekologicznej w krajach Unii. Krajowe przepisy prawne zaś ściśle regulują kwestię kontroli i certyfikacji gospodarstw oraz kwalifikacji dopuszczalnych środków produkcji.

Rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach dziewięćdziesiątych był bardzo powolny. Rolnictwo ekologiczne w tamtym okresie nie korzystało ze wsparcia finansowego ze strony państwa, ograniczone były także możliwości uzyskania wyższych cen zbytu za produkty ekologiczne ze względu na słabą organizację rynku. Szybszy rozwój produkcji ekologicznej miał miejsce po wprowadzeniu w 1998 roku dotacji do kosztów kontroli gospodarstw, a w 1999 roku dopłat do powierzchni upraw ekologicznych oraz po ustawowym uregulowaniu statusu rolnictwa ekologicznego w 2001 roku. Od tego momentu notuje się wzrost produkcji wytwarzanej metodami ekologicznymi i liczby gospodarstw ekologicznych z certyfikatem oraz będących w trakcie jego uzyskiwania.

Po akcesji Polski do UE i objęcia naszego rolnictwa wspólną polityką rolną rolnictwo ekologiczne korzysta ze wsparcia finansowego w ramach realizacji Programu Rolno-środowiskowego. W następstwie realizacji Programu notuje się dynamiczny rozwój produkcji wytwarzanej metodami ekologicznymi i wzrost liczby gospodarstw ekologicznych.

Według danych Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych³, w 2005 roku w porównaniu z 2003 rokiem odnotowano ponadtrzykrotny wzrost liczby gospodarstw prowadzących produkcję metodami ekologicznymi (rysunek 1). W kolejnym 2006 roku liczba gospodarstw ekologicznych

RYSUNEK 1. Liczba gospodarstw ekologicznych w Polsce z certyfikatem i będących w trakcie jego uzyskiwania
 Źródło: Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

zwiększyła się już ponadczterokrotnie w odniesieniu do 2003 roku, natomiast w 2008 roku liczba gospodarstw ekologicznych z certyfikatem oraz będących w trakcie jego uzyskiwania zwiększyła się około siedmiokrotnie w stosunku do tego samego 2003 roku (15 158 w odniesieniu do 2286 gospodarstw).

Znacząca liczba gospodarstw ekologicznych nie posiada jeszcze certyfikatu produkcji ekologicznej, ale jest w trakcie ubiegania się o niego. Przez dwa lata przechodzą one restrykcyjne kontrole, dopiero trzeciego roku mogą go otrzymać.

Rozwój produkcji ekologicznej w Polsce nie jest równomierny w całym kraju. Rolnictwo ekologiczne może rozwijać się w regionach o niskim stopniu uprzemysłowienia i skażenia środowiska przyrodniczego. Do czynników sprzyjających rozwojowi rolnictwa ekologicznego w Polsce należy relatywnie niski stopień zanieczyszczenia środowiska naturalnego, tradycyjne technologie produkcji rolniczej i duże zasoby siły roboczej na wsi. Najwięcej gospodarstw ekologicznych powstaje w województwie małopolskim, podlaskim i podkarpackim, a więc na obszarach typowo rolniczych o małym skażeniu przemysłowym, najmniej w województwie śląskim, lubuskim, opolskim i łódzkim.

Według wyników badania strukturalnego GUS⁴, przeprowadzonego w czerwcu 2007 roku, gospodarstwa ekologiczne w porównaniu z całą zbiorowością gospodarstw indywidualnych prowadzących działalność rolniczą posiadają cztero-

³ Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych nadzoruje produkcję ekologiczną w Polsce.

⁴ Badanie gospodarstw rolnych w zakresie użytkowania gruntów, powierzchni zasiewów, pogłowa zwierząt gospodarskich oraz charakterystyki gospodarstwa rolnego przeprowadzone przez GUS metodą wywiadów w czerwcu 2007 roku w gospodarstwach indywidualnych. Badaniem objęto wszystkie gospodarstwa ekologiczne znajdujące się w wykazie Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

krotnie większy areał użytków rolnych. W 2007 roku średnia powierzchnia UR przypadająca na 1 gospodarstwo ekologiczne wynosiła 26,78 ha.

Znaczący postęp w rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce po wstąpieniu do UE wywołuje potrzebę badania wyników produkcyjnych i ekonomicznych gospodarstw ekologicznych, objętych systemem wsparcia finansowego w ramach wspólnej polityki rolnej. Od 2004 roku Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy objął gospodarstwa ekologiczne badaniem rachunkowości rolnej w systemie FADN⁵. W próbie polskiego FADN jest ponad 120 certyfikowanych gospodarstw ekologicznych położonych w czterech regionach FADN, wyodrębnionych na podstawie podobieństwa warunków produkcji, struktury obszarowej gospodarstw, stosowanych technologii i organizacji produkcji.

W latach 2004–2005 w próbie FADN znalazło się najwięcej gospodarstw o powierzchni od 5 do 20 ha (około 70% próby w 2004 i 2005 roku) i były one reprezentantami najliczniejszej grupy gospodarstw ekologicznych w Polsce (ponad 50% ogółu gospodarstw ekologicznych). Najliczniej występowały one w województwie świętokrzyskim, małopolskim, podkarpackim i lubelskim, podobnie jak w ogólnej liczbie gospodarstw ekologicznych w kraju. Gospodarstwa ekologiczne próby FADN specjalizowały się przede wszystkim w uprawach polowych bądź prowadziły produkcję mieszaną, podobnie jak gospodarstwa ekologiczne w skali kraju. Badane gospodarstwa osiągnęły dodatnie wyniki ekonomiczne w obydwu latach. Dopłaty do produkcji ekologicznej wpłynęły znacząco na poziom uzyskanych dochodów, wyższa zaś wysokość dopłat w 2005 roku wynikała z opóźnienia i przesunięcia wypłat za rok poprzedni (tabela 2).

TABELA 2. Dochody gospodarstw ekologicznych w próbie polskiego FADN w latach 2004 i 2005 [zł/gosp.]

Wyszczególnienie	2004	2005
Wartość produkcji	38 595	37 177
Dopłaty do produkcji	4 999	16 341
Wartość produkcji z dopłatami	43 594	53 518
Zużycie pośrednie	19 263	18 362
Wartość dodana brutto	24 331	35 156
Koszty amortyzacji	8 691	8 892
Wartość dodana netto	15 640	26 264
Koszty czynników zewnętrznych	2 151	2 045
Dochód z gospodarstwa rodzinnego	12 581	23 548

Źródło: Komorowska [2008, s. 122–126].

Odniesienie wysokości dopłat do produkcji ekologicznej w przeliczeniu na gospodarstwo do poziomu dochodu z gospodarstwa ekologicznego wskazuje na znaczący wpływ wsparcia finansowego w ramach WPR na kształtowanie poziomu dochodów z produkcji ekologicznej.

⁵ FADN (System Zbierania i Wykorzystywania Danych Rachunkowych z Gospodarstw Rolnych) to jednolity system zbierania danych rachunkowych we wszystkich krajach członkowskich Unii Europejskiej, służący m.in. do kreowania wspólnej polityki rolnej. W Polsce od 2004 roku Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy prowadzi badania rachunkowości rolnej w systemie FADN, określanym jako polski FADN.

Zatem subwencjonowanie produkcji ekologicznej w ramach WPR stanowi znaczący wkład w kształtowanie wyników ekonomicznych gospodarstw ekologicznych w Polsce, podobnie jak w innych krajach UE. Jest czynnikiem motywującym do przestawiania gospodarstw konwencjonalnych na ekologiczne metody wytwarzania produkcji rolniczej.

PODSUMOWANIE

Rosnący popyt na produkty ekologiczne powoduje rozwój rynku żywności ekologicznej, odnotowany przede wszystkim w krajach wysoko rozwiniętych, głównie w Stanach Zjednoczonych i Unii Europejskiej. Atutem żywności ekologicznej jest certyfikat produkcji ekologicznej. Kontrola procesu produkcji na wszystkich etapach produkcji i przetwarzania produktów ekologicznych zapewnia określoną ich jakość oraz zwiększa zaufanie konsumentów do tych produktów. Potwierdza to rosnący popyt na produkty ekologiczne i gotowość konsumentów do płacenia wyższych cen za żywność ekologiczną [Gulbicka 2007], co sprzyja rozwojowi rynku żywności ekologicznej i produkcji ekologicznej.

W krajach UE, pomimo stosowania wsparcia finansowego dla rolnictwa ekologicznego, podaż nie pokrywa zapotrzebowania, dlatego importuje się żywność ekologiczną spoza Unii. Taka sytuacja stwarza perspektywę rozwoju produkcji ekologicznej w Polsce, zwłaszcza wobec rosnącego wsparcia działań prośrodowiskowych w obszarze rolnictwa. Instrumentem realizacji wspólnej polityki rolnej w zakresie działań prośrodowiskowych jest Program Rolnośrodowiskowy, którego celem jest produkcja rolnicza w warunkach zaostrzonych norm ochrony środowiska, w tym produkcja ekologiczna. W ramach Programu Rolnośrodowiskowego wprowadzono płatności za świadczenie usług na rzecz zachowania dobrego stanu środowiska i minimalizacji negatywnych efektów działalności rolniczej, w tym wytwarzania produkcji rolniczej metodami ekologicznymi. Wsparcie finansowe produkcji ekologicznej w ramach realizacji Programu w Polsce zachęca rolników do tworzenia i rozwijania gospodarstw ekologicznych, co potwierdza szybkie tempo wzrostu liczby gospodarstw ekologicznych z certyfikatem i w trakcie jego pozyskiwania.

Badanie wyników produkcyjnych i ekonomicznych gospodarstw ekologicznych w Polsce objętych rachunkowością rolną w systemie FADN pozwala ocenić wpływ wsparcia finansowego produkcji ekologicznej na osiągnięte dochody z tej produkcji. Uzyskane wyniki wskazują na znaczący wpływ dopłat do produkcji ekologicznej na poziom dochodów gospodarstw ekologicznych. Dopłaty do produkcji stanowią główny czynnik zachęcający rolników do tworzenia i rozwoju gospodarstw ekologicznych.

BIBLIOGRAFIA

- Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2007 r.*, 2008. GUS, Warszawa.
- Gulbicka B., 2007: *Rynek żywności ekologicznej*. „Ekonomiczne i społeczne uwarunkowania rozwoju Polskiej Gospodarki Żywnościowej po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej”, 75, IERiGŻ-PIB, Warszawa, s. 56.

- Komorowska D., 2008: *Rolnictwo ekologiczne w strategii poprawy konkurencyjności regionu*. „Roczniki Naukowe SERiA” X, 2: 122–126.
- Łuczka-Bakuła W., 2005: *Rozwój rolnictwa ekologicznego oraz dystrybucji i konsumpcji jego produktów*. „Wież i Rolnictwo” 2 (127): 179–182.
- Nachtman G., 2007a: *Gospodarstwa ekologiczne w świetle danych polskiego FADN*. „Komunikaty, Raporty, Ekspertyzy” 525: 26.
- Nachtman G., 2007b: *Dopłaty dla rolników gospodarujących metodami ekologicznymi (na podstawie PROW – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013)* (www.agrokoszty.pl).
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013* (www.minrol.gov.pl).
- Rozporządzenie Rady 2092/91/EWG z dnia 24 czerwca 1991 r. w sprawie produkcji ekologicznej produktów rolnych oraz znakowania produktów rolnych i środków spożywczych* (Dz.U. WE L 198, 22.07.1991 r.).
- Runowski H., 2004: *Gospodarstwo ekologiczne w zrównoważonym rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich*. „Wież i Rolnictwo” 3 (124): 24–37.
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o rolnictwie ekologicznym* (Dz.U. nr 93, poz. 898).
- Zegar J., 2007: *Globalny problem żywnościowy a polskie rolnictwo*. „Wież i Rolnictwo” 3 (136): 9–28.

THE IMPACT OF COMMON AGRICULTURAL POLICY ON THE DEVELOPMENT OF ORGANIC FARMING IN POLAND

Abstract. The supply of ecological products in the European Union is lower than the existing demand. Therefore, food produced with the help of organic methods is being imported from outside the Union. The growing support for pro-environmental activities in agriculture creates prospects for the development of ecological production in Poland. An instrument serving the implementation of the EU agricultural policy in this respect is the Agro-ecological Programme within which payments designed to support the development of organic farming have been introduced.

Key words: rural areas, sustainable development, organic farming